

Under quiet willows

II

ZIN'KO

Zin'co Sivashenko walked through the field. It was not in a hurry, because it was Sunday, but having worked well all week, he loved to relax on Sunday. And he really was resting, walking foot-by-foot, reveling on a brightly-sunny spring day, not stifling, for the playful wind dispersed the stuffiness. There was the end of the spring, just like the bread, and the grass would grow quite up and shine under the sunlight in the fresh green color of its young juicy body.

Zin'co stopped, staring. The green fields with wheat were widely spread out in front of him. Wind walked along them, beat them by their own invisible wings, breathed on them with their fragrant, strong breath. He played with them, he hugged with them, but they were merry, joyful, full of youthful strength, a young life, waving under his arms, moving through the clear and dark green waves.

Wonderful, worried green sea. The waves fled from the wind. They rode, rode, never stopping, all running to the far side, as far as the sky bends to the ground. They ran to him, and clapped at him, and kissed him. And it laughed at them with a wide, boundless blue smile, and that smile fell on them in a golden rain of sunshine, bringing them life and strength.

And the wind, cheerful and strong, roamed between the blue sky and the green sea, and turned over, and swam in the open spaces, and filled the breast with some kind of strange young force. The breasts breathed so wide, free, and the whole body was strong like steel, trembling with that force, shuddered from a mighty impulse to rush somewhere, to do something big and very, very good!...And Zin'ko did not notice how those rushes to the movement broke out of his chest with a loud cry: "Hey, hey!" - and rolled the field, and Zin'ko thought that his voice reached right there, to the edge of the green sea, and slapped on the shore of the blue sky, and the sky smiled at him, at Zin'ko, as well as to that green sea, as to those ravines that could be seen from afar, as to those birds ringing in the air, as to those butterflies that trembled with colorful wings over green waves!

Oh, it's good to live in the world, and it's easy, fun! .. But how do you want to live! To live and work, to do something good - such as these beautiful fields! And he works in the fields, here there is his work: here he sees from afar,

how his field worries, watered by his sweat... It is not worse than others, no, it is also better...

Oh, well, happy, easy! And the sky is laughing, and the field is laughing, and happiness is laughing. Why say that there is no happiness in the world? There is a lot of happiness in the world! You just need to get it. Everything needs to be obtained, nothing goes to hand - and happiness too. Everything needs to be bought. His head was stopped by this thought. Or not only now he thought of this, but he knew it before? Indeed, he knew, just maybe he didn't think about it so... disassembled...

Everything needs to be acquired, nothing goes to the hands. You will get - you will be happy, you will not get it - you will get poor or die.

Zin'ko began to think, whether he himself always did it, began to remember the past of life, to take one by one event. Beginning with the closest ones that happened today, yesterday, and went on, further, diving into the sea of past life, then clear, then blurred mentions. And he slowly forgot, from which he began to think, the memories themselves seized him completely, and the past became before him, as painted, as alive.

He heard pain in his soul, remembering something that could never be remembered calmly, though after several years passed.

His brother Roman, leaved honest work, destroyed his village together with his comrades, took the horses from people, and at the end set Zin'ko's neighbor's barn on fire, so that people ran to the fire, and his comrades took the horses freely . He was caught, tortured, scorched terribly, demanding that he surrender his comrades. He did not betray anyone, suffered, was ill for a long time from tortures, and then, convicted, he went to Siberia. Those who burned him were also convicted - punished by prison ... This all passed already, but it still stands in front of Zin'ko's eyes like a living one: both this foster, tortured brother, and the second brother, Denis, looked at torture willingly, also would help... Oh, this Denis!...

If he hadn't pursued that penny like that, hadn't quarreled with Roman, he would have tenderly attracted him to work, maybe there wouldn't be anything. And that thirst is so insatiable: everything would be better for themselves - so let's supplant Roman so that he will get more ... Hates him so much, that, in fact, he would drown in a spoon .. and drowned ...

How much grief was then in the family! Father fell ill and never recovered - he died in a year because of great pain, out of shame .. Mother still cries.

Father could not see Denis after that. He chased him away, did not give him, but threw, like for dog, his share - everything he wanted - and since then he didn't want to hear about him and never remembered him. So he died. Zin'ko stayed alone with his mother. He managed it for two years, and his mother complained that she old and could no longer manage... but at least Zin'ko hired a servant, but the servant was not the housewife and Zin'ko must be married.

But he did not want to. Because he did not find a mate. Since then, he was a bachelor, only one girl, and he liked it - it was a poor orphan, a bastard, the maidservant of Levantine, - quiet, timid and tender-good. And Roman was seducing her, left her with a child ... Zin'ko wanted to take her, but she, having buried the child, ran away from him ... and died a painful death - so that Zin'ko did not know how ... He doesn't even know where her grave. But the memory of her lives in his heart and does not allow him to think about marriage.

But as time passed, the pain subsided ... Zin'ko got married, and now the old mother has a rest. And Zin'ko is good. It would be very good if it were not for one thing: if it were not those thoughts! ..

Thoughts occupied Zin'ko, did not give him peace, oppressed his heart, weighed down his head. And he could not solve it, although they all spun near each other. This is how it is sung in that song:

There is no truth in the world, the truth is not found:

That lies began to dominate now.

Exactly like this: the lie has become dominant, because injustice is considered to be the truth. Zin'ko was looking at rural life and saw that it was there.

There was no order for families. Children competed with their parents. Everyone was eager to escape from the retinue and get into the lord's coat. They did not think about being masters, but, as it were, not being simple. They rushed to work in the city, and often returned unbridled loafers. The brothers were fighting between themselves, and more for that motherland, like dogs for bone. There were quiet families living in harmony, and there were fewer such people.

Bad things happened in society. They were led by Kopanitsya, Denis, Ryabchenko and other such misers, cared not for the good for men, but only for

their profits: what did they do to their hands, for that they shouted, they fought. They pulled out of their hands, not thinking at all, that from the other because of this cried. And yet there were few such warriors, and if they were alone, then, apparently, they could not have done anything with society, because the community is a great force. But, unfortunately, society helped them. Some stood for them because they owed them a lot of debt, and did not have the strength and ability to go against them; the latter also wanted to break out to the top, to greater wealth, and kept the company, hoping that they would be able to take advantage over other citizens; third warriors bought for vodka, and these were the most. There remained a small group of more independent people; but some of them did not know how to fight for their right, and the second were already too weak to win. Therefore, in the community, many shouted, hollered, argued, but the warriors always won with their supporters and followers. And they all became more and more powerful. The people became so much so that he lacked the land that he had, and the warriors tried to spud it for themselves and that, buying it into poor owners or taking it for borrowed and unreturned money. Each of them was becoming more and more powerful, and it seemed to Zin'ko that a time might come when they would occupy all the land to the public and the society must to work for them.

Such a system seemed to Zin'ko bad. Could be better? But how?

II

ЗІНЬКО

Зінько Сивашенко йшов полем. Ішов не поспішаю-чись, бо була неділя, а поробившись добре весь тиждень, любив у неділю відпочити. І відпочивав справді, йдучи нога за ногою, упиваючись ясно-сонячним весняним днем, не душним, бо живущий вітрець розвіював духоту. Був кінець весни, саме той, як і хліб, і трава зростуть уже досить угору і блищать під сонячним промінням свіжим зеленим кольором свого молодого соковитого тіла.

Зінько зупинився, задивившись. Перед ним широко розляглись поля зелені з буйними хлібами. Вітер гуляв по їх, бив по їх своїми м'якими невидимими крилами, дихав на них своїм запашним дужим диханням. Він грався з їми, він обнімався з їми, а вони, веселі, радісні, повні молоді сили, молодого життя, звивались під його обіймами, перекочувались моторними ясно- й темно-зеленими хвилями.

Хвилювало, хвилювало зеленеє море. Утікали хвилі од вітру. Котилися, котилися не перестаючи, все біжачи туди, в далеку далечину, аж де небо схиляється до землі. Вони прибігали до його, і плескали в його, і цілували його. А воно сміялось до них широким, безмежним блакитним усміхом, і той усміх спадав на їх золотим дощем сонячним, несучи їм життя й силу.

А вітер, веселий і дужий, шугав між блакитним небом і зеленим морем, і перекидався, і купався в просторах, і сповняв Зінькові груди якоюсь дивною молодю силою. Дихали груди так широко, вільно, і все тіло міцне, як сталь, трепетало тією силою, здригалося від одного могучого поривання кудись кинутися, щось зробити — щось велике, дуже і гарне-гарне!.. І Зінько й сам не помітив, як те поривання до руху, до діла вихопилося в його з грудей голосним криком: «Гей-гей!» — далеко розкотилося полем, і Зінькові здалося, що голос його долинув аж туди, до краю зеленого моря, і плеснув об берег блакитного неба, і небо всміхнулось. До його, до Зінька, так само, як до того зеленого моря, як до тих ярів і байраків, що мріли здалека, як до тих пташок, що дзвеніли в повітрі, як до тих метеликів, що тріпотали кольористими крильцями над зеленими хвилями!

Ой, та й гарно ж жити на світі, та й легко ж, весело!.. Та як же й хочеться жити! Жити й працювати, робити щось гарне — таке, як оці поля красні! І він їх робить, тут є й його праця: от він здалека бачить, як хвилює й його поле, полите його потом... Хвилює незгірше за інші, ні, ще й краще...

Ой гарно ж, радісно, легко! І небо сміється, і поле сміється, і сміється щастя. Чому кажуть, що нема в світі щастя? На світі багато-багато щастя! Треба тільки його здобути. Все треба здобувати, ніщо саме до рук не йде,— так і щастя. Все треба здобувати. Голова його спинилася над цією думкою. Чи не тільки зараз він до цього дорозумувався, чи й попереду знав? Авжеж, знав, тільки що, може, не думав про це так... розбірно...

Все треба здобувати, ніщо саме до рук не йде. Здобудеш — щасливий будеш, не здобудеш — знидєш або згинеш.

Зінько почав думати, чи сам він завсїгди робив так, почав згадувати минуле життя, перебирати одну по одній події. Почав з найближчих, що трапились сьогодні, вчора, і йшов далі, далі, пірнаючи в те море минулого життя, то ясних, то затуманених згадок. І потроху забув, з чого почав

думати, самі згадки опанували його цілком, і минуле стало перед їм, як намальоване, як живе.

Почув у своїй душі біль, згадавши про те, про що ніколи не міг спокійно згадувати, хоч по тому минуло вже кілька років.

Його брат Роман, покинувши чесну працю, руйнував укупі з товаришами-коноводами своє село, забираючи в людей коні, і врешті підпалив у Зінькового сусіди Струка клуню, щоб народ збігся на пожежу, а його товаришам-коноводам вільно було тим часом брати коні. Його піймано, мордовано, палено страшно, вимагаючи, щоб він виказав товаришів. Він не виказав нікого, витерпів, був довго хворий од мордування, а тоді, засуджений, пішов на Сибір. Суджено й тих, хто його пік, покарано тюрмою... Це все минулося вже, а й досі стоїть перед Зіньком, як живе: і цей попечений, змордований брат, і другий брат, Денис, що дивився на те мордування залюбки, ще й допоміг, щоб воно сталося... Ох, цей Денис!..

Якби він не гнався так за тією копійкою, не сварився б із Романом, лагідненько нахилив би його знову до роботи, дак, може б, і не було нічого. А то жадоба така несита: все б зажер собі,— от і давай випихати Романа, щоб більше батьківщини припало... Зненавидів його так, що примів би — в ложці води втопив би!.. І таки й утопив...

Скільки горя було тоді в сім'ї! Батько занедужав тяжко і вже ніколи не видужав зовсім — за рік умер з великого болю, з несвітського сорома... Мати й досі плаче.

Не міг батько після того Дениса бачити. Вигнав його від себе, не дав, а кинув, як собаці, його частку — усе, що той схотів,— і з того часу не хотів і чути за його, і не згадував ніколи. З тим і вмер. Зостався Зінько хазяйнувати вдвох із матір'ю. Хазяйнував так зо два роки, а мати все нарікала, що стара вже, не може сама господарювати... а хоч Зінько наймав наймичку, та наймичка не господиня, і треба Зінькові женитися.

А він не хотів. Бо не знаходив собі пари. Відколи парубкував, тільки одна дівчина й припала йому була трохи до вподоби — то була вбога сирота, байстрючка, наймичка Левантина,— тиха, боязка і ніжно-гарна. Та її звів Роман, покинув з дитиною... Зінько таки хотів її взяти, та вона, поховавши дитину, втекла від його... згодом умерла тяжкою смертю — так, що Зінько тоді й не знав... Він не знає навіть, де її могилка. Але згадка про неї жила в його серці і не давала змоги думати про одруження.

Та минув час, затих біль... Одружився Зінько, і тепер є старій матері відпочинок. І Зінькові добре. Було б зовсім добре, якби не одно: якби не ті думки!..

Думки посідали Зінька, не давали йому впокою, гнітили йому 'серце, розсаджували голову. І не міг він їм дати ладу, хоч усі вони крутилися коло одного. От так, як у тій пісні співається:

Нема в світі правди, правди не зіскати:

Що тепер неправда стала правдувати.

От саме так: стала неправда правдувати, бо кривду вважають за правду. Зінько приглядався до сільського життя і побачив, що там саме так і є.

По сім'ях не було ладу. Діти змагалися з батьками і пусто йшли. Кожне поривалося вихопитися з свити та вскочити в панське пальто. Думали не про те, щоб бути хазяїнами, а як би, щоб не бути простими. Кидалися на заробітки в город, а верталися часто неробами розпоганеними. Брати проміж себе гризлися, а найбільше за тую батьківщину, як собаки за маслак. Були й тихі сім'ї, що жили в згоді, та таких було менше.

Недобре діялось і в громаді. Там верховодили Копаниця, Денис, Рябченко та інші такі жмикрути, дбали не про добро людське, а тільки за свої бариші: що їм на руку, за те репетували, билися, з руки ірвали, не думаючи зовсім, що в іншого через те сльози ллються. Та все ж таких багатирів було мало, а якби вони самі були, то, певне, нічого не могли б зробити з громадою, бо громада великий чоловік. Та, на лихо, сама громада їм пособляла. Одні стояли за їх через те, що були їм винні, напозичавшись багато, то не мали сили й змоги проти їх іти; другі змагалися й собі вибитися вгору, на більше багатство, то держалися багатирської купи, сподіваючися, що та їм швидше пособить перевагу взяти над іншими громадянами; третіх багатирі купували за горілку, і таких було трохи чи не найбільше. Зоставалася невеличка купка самостійніших людей; але одні з їх не знали, як обстати за своє право, а другі були вже занадто малосилі, щоб могли гору брати. Через те в громаді багато гукали, репетували, сперечались, але подужували завсігди багатирі з своїми прибічниками й полигачами. І дедалі вбивалися все в більшу та в більшу силу. Народу намножилося стільки, що вже йому не ставало тієї землі, яка в його була, а багатирі силкувалися підгортати під себе й ту, скуповуючи її в убожчих хазяїнів або забираючи за позичені й невер-нені гроші. Дедалі кожен з їх ставав уже потужніший та

потужніший, і Зінькові здавалося, що може прийти такий час, коли вони посядуть усю землю громадську і громаді доведеться на їх робити.

Такий лад здавався Зінькові поганим. Хіба ж не могло бути краще? Але як?

Б. Грінченко “Під тихими вербами” (уривок)